

Živjeti jednoga Boga

razmatranje poslanice Efežanima

Ne sjećam se detalja rasprave s jednim mojim prijateljem pred nekoliko godina, ali sam mu u jednom trenutku rekao: 'Kako se možeš ne zaljubiti u Crkvu nakon što pročitaš Efežanima poslanicu?' Reče on: 'Evo idem ju pročitati.' I vratio se nakon 15 minuta, jer više vam i ne treba, i reče: 'Evo, nisam se zaljubio.'

Barem u prvome dijelu neće biti konkretnih naputaka, što većina voli, već pokušaj da razumijemo Pavlovu poruku i razumjevanje Božjeg nauma, da bi u drugome dijelu konkretizirali življenje jednoga Boga. Možda će to nekome biti dosadno, ali ako nešto ne razumijemo nikad nam se ni srce neće s tim složiti, niti će to naša djela stvarno pratiti. I zato, da ne duljim, krenim proniknuti u tajnu o kojoj Pavao piše. Ne krijem što želim postići ovim razmatranjima: da se zaljubimo u Crkvu Kristovu!

1. Uvod

Efez je grad u Maloj Aziji, današnjoj Turskoj. Pavao je nakratko posjetio Efez na kraju svog drugog misijskog putovanja na povratku u Cezareju i potom u Antiohiju. Obećao im je da će ih ponovo posjetiti i čini to na svom trećem, misijskom putovanju i ostaje u Efezu tijekom dvije godine. U Djelima je zabilježeno da su tu ljudi koji su prvotno bili kršteni Ivanovim krštenjem, kršteni Isusovim krštenjem, te da su po polaganju apostolovih ruku, dobili Duha Svetoga. Pavao je svoje poučavanje započeo u sinagogi, ali je zbog protivljenja, pouka preseljena u Tiranovu školu. Uz pouku, Bog je po Pavlu činio mnoga čudesa. Sinovi Skeve, židovskog svećenika pokušali su svojim vradžbinama istjerivati zloduhe ali su neslavno prošli. Uz to se digla velika buna koju je potaknuo srebrnar Demetrije zbog straha od gubitka dobiti iz izrade kipića božice Artemide (Dijane) koju su u njezinu hramu u Efezu štovali. Iz Efeza Pavao putuje u Makedoniju. A Timoteja postavlja nadglednikom nove zajednice. Zadaća mu je bila, kako kaže u 1 Tim 1. 3-7, da zabrani poučavanje lažnim učiteljima koji su učenike zbunjivali htijući im nametnuti održavanje Zakona.

Po svemu sudeći oko 62. godine, iz rimskog sužanjstva, Pavao piše zajednici u Efezu, ali za razliku od primjerice Galaćanima poslanice (napisane krajem 40-tih godina), koja je jako polemička, baš zbog sukoba Zakona i milosti, ova poslanica nema polemički ton. Možda je tome razlog to da su se do tada crkve u Maloj Aziji uglavnom utvrdile u evanđelju milosti, a možda i to da Pavao odlučuje više naglašavati pozitivni sadržaj Evanđelja, u duhu one uzrečice: 'Ne proklinji mrak već radije upali svjetlo.' U čemu se to svjetlo sastoji? Kako ga prepoznati? Za njega je Krist to svjetlo.

2. U Kristu

Za Pavla je ključan pojam 'u Kristu'. Teško je izbrojiti koliko puta on u svojim pismima spominje tu sintagmu: 'u Kristu'.

2.1 Što je to što nam Bog daje 'u Kristu'?

1. Duhovni blagoslov u nebesima. Samo po sebi djeluje tako nekonkretno i daleko. Ali time nam se daje na znanje da ovaj život nije sve. Da, iako smo zemljani, naša je sudbina, naša je vječnost određena ne samo zemljom već i nebom.
2. Posinstvo. S jedne strane to označava novi odnos koji imamo s Bogom, a s druge označava kvalitetu novog života. Sinovi koji su nalik Isusu: sveti i bez mane - to je cilj duhovnog rasta. Model i nadahnuće je Isus. U njegovu odnosu prema Bogu, riječima i djelima. U svemu onome što je i tko je on bio: Sin Božji.
3. Otkupljenje. Otkupljenjem se mijenja vlasnik. Do Krista smo bili robovi grijeha, Zakona, smrti i đavla. Kad se otkupe dionice neke firme, to znači da prijašnji vlasnik to prestaje biti. S otkupljenim dionicama u igru ulazi novi vlasnik. Otkupljenjem koje nam je Krist omogućio postali smo slobodni ljudi. Zato će u Galaćanima Pavao upozoravati, govoreći o Zakonu: *'Ne dajte se ponovo u jaram ropstva jer nas za slobodu Krist oslobodi.'*
4. Oproštenje grijeha. Zato što smo u Adamu otišli od Boga, zato svakoga dana sagriješimo vrlo mnogo, mišlju, djelom, riječju i propustom. Iako znamo da grijeh, kao prekršaj propisa, donosi kaznu, ne možemo, a često bez Duha Božjega i nismo svjesni grijeha, ne griješiti. Krist je omogućio da nam se grijeh oprost, a kazna kojom smo mi trebali biti kažnjeni, pade na njega, kako to još Izaija prorokova (Iz 53. 5).
5. Izobilje milosti. Milost je i sredstvo i dar. Sve što smo od Boga u Krist dobili je rezultat činjenice da je Bog milostivi Bog. I ne samo da su nam po milosti oprošteni grijesi, već je ta milost 'preobilno u nas ulivena'. Ne znači li to da bi se baš po milosrdnom odnosu koji imamo ili nemamo prema bližnjima, moglo prepoznati jesmo li Kristovi ili nismo? Nije li to baš to mjerilo po kojemu se prepoznamo njegovima?
6. Mudrost i razumijevanje za spoznaju njega i njegove namisli. Ovaj će tekst Pavao zaključiti molitvom za sve većim razumijevanjem i mudrošću, ali onim što zovemo obraćenjem, novim rođenjem, pomirenjem s Bogom, otvaraju se vrata u jednog novog svijeta.
7. Duh Sveti kojim smo opečaćeni. Jednostavno rečeno, bez Duha Svetoga sav je ljudski trud vremenit, svaka spoznaja ograničena. Vratit ćemo se ovome, ali za sada samo ovo: Duh Sveti je taj pečat po kojemu se prepoznaje kome pripadamo. A kako se prepoznaje Duhom opečaćena osoba? Po ljubavi prema Bogu, Crkvi i Riječi. Govor u jezicima

svakako može biti jedan od znakova, ali ljubav prema Bogu, Crkvi i Riječi to svakako nadilazi (vidi: 1 Kor 13).

2.2 Zašto nam Bog sve to daje 'u Kristu'?

Da budemo na hvalu slave njegove. Kako se Bog proslavlja? Svakako i pjesmama slavljenja koje i mi rado pjevamo. Primjerice, na koncertu Laudato TV-a u Ciboni 21. travnja 2018. okupilo se 6500 mladih ljudi koji su slavili Gospodina, ali tek su naši životi oni kojima se, kao i u slučaju Joba, sam Bog može pohvaliti. Ono što živimo od nedjelje u 11:30 pa do sljedeće nedjelje u 10:00. A na hvalu njegove slave jesmo kad smo 'sveti i bez mane pred njim' (1. 4). Riječ 'svet', dakako, uz 'neporočan' ima i ono drugo značenje: 'stavljen na stranu za posebnu uporabu', posvećen nečemu. Ovdje je jasno: naši životi su oni po kojima se Bog proslavlja i očituje njegovo djelo u čovjeku.

2.3. Što je omogućilo da nam po Kristu bude dano sve?

U dvije riječi sve stane: 'njegovom krvlju.' Po žrtvi koju je Krist prinio. Ali i po tome tko je jedan od trojice raspetih bio. Rimski stotnik nije imao sumnje: *'Uistinu ovo bijaše Sin Božji!'* U Kološanima: 'On je savršena slika Boga nevidljivoga', a u Rimljanima: *'postavljenom sinom Božjim u snazi po Duhu posvetitelju uskrsnućem od mrtvih'*. Posljedice Kristove žrtve na križu su moguće zbog onoga tko je on bio. Ne samo zato što je umro na križu, zato što je žrtvovao svoj život, već zato što je na križu umro Sin Božji.

2.4. Što nam je 'u Kristu' otkriveno?

Petar primjerice, kaže ovo: *'... postigoste svrhu svoje vjere: spasenje duša'* 1. Pt 1. 9-12. Pavao to Božje spasenje vidi šire: ne samo kao Petar, - spasenje duše - već 'sve objediniti' (RK), 'uglaviti' (D-F), 'gather together' (KJV), 'unite all things' (ESV) u Kristu. Božje je djelo u Kristovu križu univerzalno i ide za tim da obnovi ono jedinstvo ili preciznije jednost koja je izvorna Božja namisao.

U izvorniku stoji riječ misterion: 'tajna njegove volje'. U vrijeme pisanja ovih tekstova grčki je misaoni i praktični svijet bio preplavljen tzv. misterijama. Riječ je o kultovima u kojima se naučavalo da postoji neko tajno znanje po kojemu se čovjek spasava. Zvalo se to gnosticizmom, a i te kako je u novim formama, prisutan i danas. Pavao kaže da postoji 'tajna Božje volje'. Je' l ona skrivena? Ne, za razliku od tih grčkih 'misterija', ona je dostupna svakome tko želi otvoriti uho za njezinu poruku? Što se traži da bi se nju čulo? Obraćanje srca za prihvaćanje Objave. To nije tajna za elite, već poruka za ljude 'siromašne u duhu.' Svi su pozvani. Čim nedostojniji, to prikladniji. Obred inicijacije je opet sve samo ne tajna: krštenje. Obraćanjem srca po krštenju postajemo sudionici Božji obitelji. Pavao nas zove 'posincima' (1. 5) i 'posvojenicima' (1. 14). Jedan je Sin, a mi smo mu braća.

Da bismo razumjeli što to znači 'objediniti sve' (u Kristu), prisjetimo se što se dogodilo kad su ljudi gradili kulu Babilonsku (Babelsku?): *'Stoga mu je ime Babel, jer je ondje Jahve pobrkao govor svima u onom kraju i odande ih je Jahve raspršio po svoj zemlji'* (Post 11. 9). Ljudska je oholost nakanila doseći nebo. Ne razumijući se, razišli su se i njihova je nakana onemogućena. Nisu se

raspršili samo iz zemlje Šineara, kako se naziva u Post 11, već se ta raspršenost očituje u dubokim rascjepima, otuđenjima, podijeljenostima između pojedinaca, nacija, klasa, spolova.

Mijenja se samo scenografija ali priča ostaje ista. Čovjek misli da će dokidanjem razlika (rušenjem granica) ili pak dokidanjem Drugoga, steći taj mir za kojim čezne. Čovjek kroz cijelu svoju povijest ponavlja ono što je zapisano u prvih 11 poglavlja knjige Postanka. I ništa, apsolutno ništa drugo čovjek nije domislio. Vratit ćemo se ovome nešto kasnije.

No, Bog, unatoč čovjekovoj oholosti, ne ostavlja čovjeka da se sam spasi. Bog šalje spasitelja jer je *'bolje da jedan čovjek umre ... zato da raspršene sinove Božje skupi u jedno'* (Iv 11. 50-52). Čovjekovi su pokušaji da napravi ono što spada na Boga uvijek, ali uvijek u povijesti, završavali krvoprolićem i s daleko većom patnjom od one koje je mislio dokinuti. Danas se to nezadovoljstvo čovjekom, jer o tome je riječ, a ne o pravima, zove transhumanizam i zbog čovjeka toj ideologiji i politici valja reći ne.

U Kristu su ta Božja nakana i čovjekova čežnja, ostvarene. U Kristu više nema onih 'koji su daleko' (2. 13). U Kristu su svi blizu Oca. U Kristu su raspršena djeca Božja sabrana u jedno. Potvrda i svjedočanstvo toga je i okupljanje Crkve. Ne samo mjesne crkve već i svih vjernika diljem svijeta i povijesti. Okupljeni oko jednog imena, imena Gospodina Isusa Krista - Spasitelja i Gospodina.

3. Pavlove molitve

1. molitva - 1. 15 - 23 i 2. molitva - 3. 14 - 19

Naše su molitve često dugačka lista osobnih želja i potreba. Ponekad uključimo i druge. Ali najčešće se radi o materijalnim i zdravstvenim potrebama. Pavao, usput rečeno, nije molio za zdravlje Efežana, već ih je liječio (vidi Djela 19). Za što pak moli? Prvo, valja zamijetiti da su molitve utemeljene na:

(a) vjeri Efežana u Gospodinu Isusu

(b) njihovoj 'ljubavi prema svima svetima'. Ovo nam može izgledati kao usputna opaska, skoro poštalicom, ali ipak se radi o ključnoj oznaci onoga tko vjeruje u Boga (i kako rekosmo tko je opečaćen Duhom Svetim): ljubav prema Crkvi i gradnja zajedništva. Ako i možemo reći da je Efežanima bilo lako prepoznati te ljude koji su im bili braća i sestre, danas s toliko crkvenih zajednica, to nipošto nije tako lako. A opet jest: ljubiti one koji se priznaju Isusovima, ne samo pripadnike naše zajednice. Ultimativni je to test naše vjere. Ljubav prema sestrama i braći u Kristu, a onda i šire (2 Pt 1. 7), je znak djela Duha Svetoga u čovjeku.

3.1 Duh mudrosti i objave za spoznaju Boga.

Ranije smo vidjeli kako nam je 'u Kristu dano 'izobilje mudrosti i razumijevanja'. Ako nam je dano, zašto sad u molitvi traži? Zato što je riječ o odnosu, a odnos nije statika već dinamika. Religija

je statika, vjera je dinamika. Religija su propisi, vjera su odnosi. 'Imati više Duha' ne znači imati veću količinu nečega, već imati dublji odnos s Bogom. Spoznaja Boga se ne stječe u i iz knjiga. One dakako pomažu (uključujući i Pismo kao svjedočanstvo susreta Boga i ljudi), ali ako je Bog živi, osobni Bog koji nam se u Kristu objavio, onda nam po Duhu omogućuje da i mi danas uđemo u taj osobni odnos i da ga u tom odnosu sve bolje, dublje upoznajemo i spoznajemo. Već će u Prvoj poslanici Korinćanima Pavao reći da je bez Duha Božjega, u čovjeku djelatnom, nemoguće spoznati Božje: *'Jer tko od ljudi zna što je u čovjeku osim čovjekova duha koji je u njemu? Isto tako ono Božje nitko nije spoznao, osim Duha Božjega. A mi ne primismo duha svijeta, nego Duha koji je od Boga, da znamo čime nas Bog obdari. To i nauješćujemo, ne naučenim riječima mudrosti ljudske, nego onima naučenim po Duhu, izričući duhovno duhovnim izričajima. Naravan čovjek ne prima ono što je od Duha Božjega, jer njemu je to ludost i ne može spoznati, jer se to duhovno prosuđuje'* 1 Kor 2. 11-14.

Što to znači spoznati (Boga)? Naše iskustvo odnosa: stranci - ne poznajemo se; informiranost - čuli smo da netko postoji s tim imenom; upoznajemo se; provodimo vrijeme zajedno - prijateljujemo; pomažemo si, plaćemo i smijemo se zajedno; neka prijateljstva završe brakom.

Ni s Bogom nije drugačije: od stranaca postajemo djecom. Upoznajemo ga, služimo mu. On služi nama u našim potrebama. On voli nas, mi sve više volimo njega...

3. 2 'Prosvijetljene oči srca za prepoznavanje.'

'Oči srca' - što znači taj izričaj? Znači vidjeti stvari na drugi način. Doživjeti i ono što nije na prvi pogled vidljivo. Što nam je to vidjeti 'očima srca'?

3. 2. 1 Nada u njegovu pozivu. Kako se nadati kad nas svako toliko zatekne obavijest o nečijoj smrti i onda se okupimo na groblju kako bismo se od pokojnika rastali? Božji poziv se tiče vječnosti. Podsjećam, *'obdareni smo svim duhovnim blagoslovima u nebesima'*, a to nam jamči da smrt nema posljednju riječ. Posljednja je riječ pridržana za život. Zato što je Otac uskrisio Sina iz mrtvih, možemo se nadati i mi. I ta nada zbog Uskrslog nije apstraktna već konkretna. Ako gledamo život samo fizičkim očima malo je razloga za nadu. Oči srca govore nešto drugo.

3. 2. 2 Bogatstvo slave u njegovoj baštini. O Božjoj slavi Biblija govori na mnogo mjesta. O čemu je riječ? Tko je slavan? U našem svijetu: glumci, sportaši, umjetnici, bogataši... Osobe koje su nešto postigle na različitim poljima ljudskog djelovanja i zato postali poznati. Kad nogometaš, primjerice, ne postigne gol iz izgledne situacije, kaže se: 'nije se proslavio.' To da je Bog slavan, znači da je poznat, moćan, bogat, sjajan. Veliko je ono što je on pripremio onima koji mu vjeruju.

3. 2. 3 Sila (snage). Psalam 21: *'Jahve, zbog tvoje se moći kralj veseli... Daj nam da pjesmama slavimo snagu tvoju!'* /2, 14/. Ovdje Pavao moli za snaga unutarnjeg čovjeka. Ljudski - slabi, po Duhu - jaki. Pavao nije nastupao, kao ni Isus, iz pozicije moći, iako kaže na nekoliko mjesta da bi na to imao pravo, već iz pozicije milosrdnog služenja. Ali to nije umanjivalo autoritet ni silu koju su imali. Gdje je Duh Božji tu nema bojažljivosti, već hrabrosti, odlučnosti.

Snaga kojom se Bog očituje u životu vjernika ista je ona sila kojom je Krist bio uskrišen iz mrtvih. I tu je paradoks: gledano fizičkim očima, križ je konačni poraz Boga. Gledano fizičkim očima Pavao je bio: *'...među (Korinćanima) u slabosti, i u strahu, i u veliku drhtanju. I moja riječ i moje propovijedanje nisu bili u uvjerljivim riječima mudrosti, nego u dokazivanju Duha i sile, da vaša vjera ne bi počivala na mudrosti ljudskoj, nego na sili Božjoj'* (1 Kor 2. 3-5). Oči srca vide Uskrsloga, oči srca vide njegovog apostola. Izvana posvemašnja slabost, smrtnost i prolaznost, ali iznutra sila života.

3.3 Spoznaja stvarnosti

Zašto je moguća znanost? Zašto je moguće istraživati svijet u kojemu živimo? Zato što stvarnost postoji. I to nije nevažno. Stvarnost oko nas nije iluzija. Kako to mogu tvrditi? *'Poradi toga prigibam koljena svoja pred Ocem, od koga je ime svakom očinstvu na nebesima i na zemlji.'* (3. 14-15). Zato što Bog jest i stvarnost jest. Kad kaže 'očinstvo' Pavao kaže: život. Bog je izvor života. Ako nema Boga onda nije čudno da nema ni istine u našem svijetu. Da se ovo što živimo drži iluzijom. A iluzija prije ili kasnije nestaje. No, Pavao moli da njegovi čitatelji 'shvate stvarnost' - sve ono što se može obuhvatiti. Baš to znači izraz: 'shvatiti... što je Dužina i Širina i Visina i Dubina.' Ali on ne staje kod stvarnosti koje smo dio, već nastavlja: *'te spoznati nadspoznatljivu ljubav Kristovu da se ispunite do sve punine Božje.'* Ovdje moramo spomenuti i navod iz poslanice Kološanima 2. 8: *'Pazite da vas tko ne prigrabi mudrovanjem (filozofijom) i ispraznim zavaravanjem prema ljudskoj predaji, prema počelima svijeta, a ne prema Kristu.'* Ukratko, navedeno znači:

(1) Bog je izvor svekoliko stvarnosti

(2) Stvarnost nije iluzija

(3) Stvarnost se ne iscrpljuje u prirodnom poretku stvari (počela svijeta - 'mudrost ovoga svijeta; usp. 1 Kor 2. 6,7 i cijeli taj odijeljak). Treba li podsjećati: u prirodi ne vidimo na djelu ljubav već baš smrt. Bespoštednu borbu na život i smrt. Zato i poziv na spoznavanje 'nadspoznatljive ljubavi Kristove', na nemirenje s prolaznošću i smrću.

4. Spasenje - dar milosti (2. 1-10)

Pred nama se nalazi predložak drame povijesti svemira u deset redaka. Kako je ispričana?

Likovi: mrtvaci / milosrdni Bog; sile protivne Bogu / Krist

Mjesto radnje: groblje / nebo

Vrijeme radnje: od Adama do Krista / budući vijek (novo Božje stvorenje)

Radnja: Milosrdni Bog se ne miri sa smrću svog ljubljenog bića, već čini sve kako bi potpuno bespomoćnog čovjeka priveo u život budućeg vijeka.

Tko su ti mrtvaci? Svi ljudi. Ne samo pogani, već i Židovi. I oni bez zakona i oni sa Zakonom. I jedni i drugi, zato što je duh mrtav, mogu vršiti samo prohtjeve tijela i čudi /3/. I vi bijaste mrtvi i mi

bijasmo mrtvi, kaže Pavao. Čovjek ne može u jednom trenutku reći: 'U redu, od sad ću činiti sve dobro i time spasiti.' Nekoliko je razloga:

1. **Mrtav je.** Rečeno je čovjeku, u vrijeme bliskog zajedništva s njegovim Stvoriteljem, u doba nevinosti: *'Sa svakog stabla u vrtu slobodno jedi, ali sa stabla spoznaje dobra i zla da nisi jeo. U onaj dan u koji s njega okusiš, zacijelo ćeš umrijeti'* (Post 2. 17). Fizički je nastavio živjeti ali od tada za Boga postade mrtav. I Bog za njega. Čovjek na nagovor zmije (Pavao ju ovdje zove 'Knezom'), htjede postati poput Boga, ali bez Boga. Tražio je autonomiju, a ne odnos. I ta autonomija rezultira strahom za ego. Sad kad Boga više nema u čovjekovu životu, osim kao sjećanje, preostaje mu njegov ego. I užasan strah da će taj ego umrijeti. Duhovno mrtav čovjek boji se smrti ega i fizičke smrti jer je to sve što mu je preostalo. A zapravo je baš smrt ega ono što bi mu omogućilo život. Što više moje volje, to manje života.
2. **Ne zna što je dobro.** Treba li ponavljati da smrću Boga nestaje istina, dobrotu, ljepota, autoritet... Čovjek sluti da istina postoji, ali se to boji jasno reći jer bi ga to obavezivalo
3. **Nema snage za to.** Ovdje čitamo da je 'Bog unaprijed pripremio dobra dijela da u njima živimo.' To znači da ni dobra dijela ne činimo svojom snagom već njegovom. Sigurno, suočeni sa nagom zla, s nezahvalnošću za učinjeno dobro, trebamo poticaj u riječima: *'Neka vam ne dodija činiti dobro'* (2 Sol 3.13).
4. **I da to učini, što je s grijesima prije odluke?** Kako obrisati sve zlo učinjeno prije takve neke zamišljene odluke? Grijeh je već počinjen i kao takav zaslužuje kaznu.
5. **I da to učini, da u tome uspije, koji bi bio razlog da ga Bog spasi?** Sama njegova dobrotu? Pa što ako je čovjek dobar i čini dobro? Je'l to razlog da mu Bog otvori 'vrata neba'? Što bi čovjek trebao biti nego dobar? Je'l mu to neka zasluga? 'Nije po dijelima, kako se tko ne bi dičio' (2. 9).

'Budući vjekovi' (D-F); 'vjekovi što dolaze' (Ruben) - Misli li se pod tim na treći vijek? Ili možda 10-ti? Petnaesti ili naš? Svakako, svi su oni u taj izričaj uključeni, ali riječ je i o onim vjekovima (ako ih uopće tako više možemo zvati), kad više neće biti trpljenja i smrti. Riječ je o novom Božjem stvorenju, o kraljevstvu Božjem. U onom dijelu kojemu se pod 'budućim vjekovima' podrazumijeva ova naša era koju zovemo 'poslije Krista' jasno nam je vidljiva ta milost jer da Bog kažnjava svu tu našu ljudsku zločestoću, već nas davno ne bi bilo: *'I ne obazirući se na vremena neznanja, nutka sada Bog ljude da se svi i posvuda obrate'* (Djela 17. 30). Ni dobra dijela koja bismo činili ne mogu nas spasiti, ni zlodjela koja činimo ne mogu nas trajno udaljiti od Boga jer je Božja milost veća i od naših zlodjela i od naših dobrih dijela. Spašeni smo zato što je Bog milostiv. Nema očaja ali nema ni samohvale.

Do kad? U netom citiranoj propovijedi u Ateni, Pavao nastavlja ovim riječima: *'Jer ustanovi Dan u koji će suditi svijetu po pravdi, po Čovjeku kojega odredi, pred svima ovjerovi uskrisivši ga od mrtvih'* (Djela 17. 30, 31). Ovaj kaos koji živimo neće trajati zauvijek. Baš zato što je milostiv, Bog će

jednog dana stati na kraj svakome zlu, svakoj nepravdi, smrti i propadljivosti. Ne stati na kraj zlu, nepravdi i smrti bio bi znak krajnje nemilosrdnosti. Kako je dobro moći biti pomiren s Bogom i ne strahovati od suda.

I svakako za kraj ovog razmišljanja o spasenju, moramo se pitati što 'spasenje' zapravo jest? Spašeni od čega? Spašeni za što? Rekli smo da je mjesto radnje groblje, a akteri radnje su mrtvaci. Spašeni od smrti. Ne od ove fizičke smrti, jer kroz nju nam je svima proći, već od vječnog ništavila. Spašeni, prije svega od odijeljenosti od Boga, od toga da nam je on stranac i sudac. Spašeni od besmisla i kazne. Spašeni za novi i bliski odnos s Bogom. Spašeni za dobro. Spašeni za stajanje u istini. Spašeni za vječnost. Milosrdni se Bog ne miri sa smrću svojega stvorenja, već čini sve kako bi potpuno bespomoćnog čovjeka priveo u život budućeg vijeka.

5. Novi narod (2. 11-22)

Evangelje Isusa Krista dolazi u sasvim židovskom kontekstu i iz njega izvire. Isus je Židov, kultura je židovska, religija je židovska. Prvo i krucijalno pitanje koje se postavilo pred Crkvu koja je nastala na temelju Isusova propovijedanja i službe nije bilo pitanje njegove osobe (to su kasnija stoljeća) već: što s poganima? Kako se oni uklapaju u priču? Pavao na ovo pitanje odgovara ovako:

'On nas blagoslovi' (1. 3), 'u njemu ste i vi' (blagoslovljeni) (1. 13). I vas, koji bijaste mrtvi (2. 1) i nas, koji bijasmo mrtvi po prijestupima (2. 5). Ti koji su bili blizu – Židovi, i oni koji bijahu daleko - pogani, iako svi mrtvi, po Kristu oživljeni i time postadoše 'novi čovjek' (2. 15).

Što je stajalo između 'nas' i 'vas'? Što je to trebalo srušiti? Pregradu razdvojnica - neprijateljstvo!

To je Krist razorio, ubio, u svom tijelu smrću na križu. U čemu se to neprijateljstvo ta pregrada razdvojnica manifestirala? U Zakonu (2. 15). I zato ga: 'uništi' (Rup), 'obesnaži' (Ruben), 'obeskrijepi' (D-F). Zašto je postojalo neprijateljstvo? 'Mi imamo Zakon i držimo ga se, a vi ste nevjernici bez Zakona i zato s vama ne želimo imati posla.' Zakon je trebao ljude voditi Bogu, ali nije ljude mogao pomiriti s Bogom budući da je jedino mogao pokazati čovjeku da je griješan. A po križu smo pomireni s Bogom (16). I to jedni i drugi po istom kriteriju: ne svojim zaslugama već Kristovom žrtvom i Božjom milošću.

Mi napetosti koje su dio naše egzistencije najčešće rješavamo tako da eliminiramo (pobjeđujemo) suparnika. Isus pak ide drugim putem: ubija neprijateljstvo umjesto neprijatelja. Kako je moguće da neprijatelj postane prijatelj? Uklanjanjem razlog neprijateljstva. Oholost: mi imamo Zakon. Sebičnost: samo ćemo se mi spasiti. Oholost i egoizam stoje na putu pomirenja. Isus prihvaća Božju volju i nju stavlja na prvo mjesto i tako u sebi eliminira neprijateljstvo.

Interesantan je ovaj 'novi čovjek' o kome Pavao govori. U ovoj našoj kaljuži u kojoj živimo, to zvuči tako privlačno. Čovjek je, ne poslušavši Boga, duhovno umro. I to ne samo u Adamu, već i po tome što svatko od nas i svi mi zapravo tražimo samo jednu stvar: autonomiju od Boga. Ne odnos s

njim, već baš autonomiju. O kome je riječ kad Pavao govori o 'novom čovjeku'? O čovjeku Duha, duhovnom čovjeku. Bitna odrednica čovjeka Duha je da ima 'pristup Ocu' jer je 'ukućanin Božji'. Da ima odnos s njim. Kuća Božja je duhovna tvorevina.

Nasuprot tome stoji čovjek tijela. Tu vrijede kategorije tijela: obrezanje (Zakon) / neobrezanje (bez Zakona). Opširnije o tome Pavao piše u Kološanima poslanici: *'Neka vas dakle nitko ne sudi po jelu ili po piću, po blagdanima, mlađacima ili subotama. To je tek sjena onoga što dolazi, a zbiljnost jest – tijelo Kristovo. Nitko neka vas ne podcjenjuje zato što on sam uživa u »poniznosti i štovanju anđela«, zadubljuje se u svoja viđenja, bezrazložno se nadima tjelesnom pameću svojom, a ne drži se Glave, Njega od kojeg sve Tijelo, zglobovima i svezama zbrinuto i povezano, raste rastom Božjim. Ako ste s Kristom umrli za počela svijeta, zašto se, kao da još u ovom svijetu živite, dajete pod propise: »Ne diraj, ne kušaj, ne dotiči«? Sve će to uporabom propasti. Uredbe i nauči ljudski! Po samozvanu bogoštovlju, poniznosti i trapljenju tijela sve to doduše slovi kao mudrost, ali nema nikakve vrijednosti, samo zasićuje tijelo'* (Kol 2. 16–23).

Tijekom mog studija imali smo predmet 'Osnove duhovnosti'. Predavač je na ploči crtao što duhovan čovjek radi i što ne radi. Pa se tako, uz ostale, našla i tvrdnja da duhovan čovjek ne jede špek i bijeli šećer. Naravno da sam se tome smijao i pri tom, priznajem, bio nepristojan, što je naljutilo predavača pa mi je rekao da mogu slobodno napustiti učionu. Nisam to učinio. Nakon nekoliko godina dobio sam mejl od njega u kojemu priznaje kako je bio u krivu shvaćajući duhovnost na taj način. Uistinu, duhovnost i špek ni na koji način nisu povezani.

(a) Suvremeni totalitarizmi su pokušavali napraviti novoga čovjeka: Kažem pokušavali, jer 'Knez ovoga svijeta' uvijek samo imitira Božje. Svoje nema jer nije stvoritelj. Zato ide putem eliminacije.

- fašizam / nacizam: eliminacija rasa;
- komunizam: eliminacija klasa; Novi čovjek i novo društvo bile su ključne riječi režima. A na kraju se rodila samo 'nova klasa' - povlaštenih komunističkih glavešina, kao glasi naslov knjige disidenta Milovana Đilasa koji je, zato što je na to upozoravao, proveo 9 godina u zatvoru, a od toga 2,5 godina u samici. Da bi se stvorio taj 'novi čovjek' koristio se strah, teror, ubijanje, gulazi, Goli otok, ušutkivanje, prešućivanje špijuniranje, tajna policija... Ali revolucija ide dalje i danas imamo
- queer: eliminacija roda i spola

U temelju svih tih totalitarizama se krije duboko nezadovoljstvo čovjekom (a to se krije inzistiranjem na 'pravima') pa se dokidanjem inferiornih rasa, klasa, roda i spola kani stvoriti tog novog čovjeka. Prva su dva totalitarizma zbog nakane ostvarenja utopijskog novog čovjeka i društva donijela velika stradanja konkretnom čovjeku i konkretnim društvima. A što će donijeti treći totalitarizam tek treba vidjeti.

(b) I samo kratka opaska o Izraelu; s jedne se strane Crkva (primjerice Luther) postavljala 'antisemitski' prema Židovima jer su oni 'ubili Krista', a s druge strane pristaje na 'dvostruka mjerila spasenja'. Izrael bi se, kao, trebao spasiti naprosto zato što je Izrael. Jedna mjerila - Isus, pokajanje itd. bi trebala vrijediti za pogane, a druga za Izrael. Nastavak ove priče bi nas odveo duboku u polje politike na Bliskom istoku, ali to ovaj put nećemo.

Rekao sam gore da je 'kuća Božja duhovna tvorevina'. Kroz povijest nije nedostajalo pokušaja da se tu na zemlji stvori Božje kraljevstvo. I to su htjeli baš duboko religiozni ljudi. Ali Isus reče: 'moje kraljevstvo nije od ovoga svijeta.' Ono po čemu se Crkva prepoznaje nisu zgrade, nije politička moć, već način na koji služi čovjeku kao putokaz spoznaji Boga. Kako ćemo to kasnije vidjeti Bog je za tu nakanu Crkvi dao instrumente. Ovdje samo ponovimo riječi apostola: 'Tako dakle niste više stranci i pridošlice, nego ste sugrađani svetih i ukućani Božji nadograđeni na temelju apostolâ i prorokâ, a ugaoni je kamen sam Krist Isus. U njemu sva građevina zajedno povezana raste u sveti hram u Gospodinu. U njemu ste i vi zajedno ugrađeni u prebivalište Božje u Duhu' /2. 19-22/.

Ako je Crkva Kristova onda nikad Isusovo djelo i njegov nauk kako su nam ga prenijeli njegovi apostoli i proroci (na tome smo, kaže Pavao utemeljeni) ne može i ne smije zamijeniti nečim drugim i uvijek mora živjeti to pomirenje koje je Krist na križu ostvario. Evanđelje je bilo isto jučer i danas i bit će takvo do Kristova ponovna dolaska.

6. Uloga čovjeka u povijesti spasenja (3. 1-13)

Evanđelje nije 'palo s neba' već se utjelovilo u čovjeku Isusu. Židovu, koji je srušio pregradu razdvojnica i u svom tijelu ubio neprijateljstvo. To nam također ukazuje na Božji način djelovanja u ovome svijetu. U raspravama, u kojima se jedna strana poziva na autoritet Pisma, zna se čuti: 'Pa što ako piše, to su ljudi pisali!' želeći time reći da Biblija nije autoritet jer je samo ljudska tvorevina. I uistinu, Biblija nigdje ne kaže da je ona samo božanska knjiga. Najčešće su izriječom navedeni, ponekad nisu, ali na svakoj je njezinoj stranici moguće prepoznati osobnost i povijest ljudskog autora.

Biografija autora, tj. njegove životne okolnosti, su sredstvo Božje objave. Njima se Bog koristi kako bi se objavio. Pisci nisu bili samo zapisničari već i nešto daleko više. Tercije je, primjerice, bio 'zapisničar' - amanuensis - poslanice Rimljanima; Rim 16. 22. Pavao svoje okove i nevolje kroz koje prolazi, vidi kao priliku za propovijedanje i napredovanja evanđelja (3. 13). U Rim 1. 1 Pavao kaže da je Evanđelje Božje (u 15. 19 kaže: 'evanđelje Kristovo), da bi u 16. 25-27 rekao: *'Onomu koji vas može učvrstiti – po mojem evanđelju i propovijedanju Isusa Krista, po objavljenju Otajstva prešućenog drevnim vremenima, a sada očitovanog i po proročkim pismima odredbom vječnoga Boga svim narodima obznanjenog za poslušnost, vjeru – jedinomu Mudromu, Bogu, po Isusu Kristu: Njemu slava u vijeke! Amen.'*

Pavao na nekoliko mjesta u svojim poslanicama (a Luka u Djelima apostolskim) prilično iscrpno opisuje svoj život. I to mu služi kao valjani argument kojim potkrijepljuje autentičnost

poruke koju je propovijedao. Prije događaja na putu za Damask Pavao nije bio nevjernik. Naprotiv, 'po najstrožoj sljedbi njihove vjere živio je kao farizej' (Dj 26. 5). 'Preko svake je mjere progonio i pustošio Crkvu, prerevno odan otačkim predajama' (Gal 1. 13, 14). A ipak, tek kad mu je 'Onaj koji ga je odvojio od majčine utrobe, otkrio Sina svoga' (Gal 1. 15, 16) sve se promijenilo u njegovu životu. 'Obznanjujem vam braćo: evanđelje koje sam navješćivao nije od ljudi, niti ga ja od kojeg čovjek primih ili naučih, nego objavom Isusa Krista' (Gal 1. 11, 12).

Pavao je progonio i pustošio Crkvu uvjeren da radi dobro. Koje je mjerilo ispravnog služenja Bogu? Odnos prema Isusu i njegovoj Crkvi. I to je razvidno iz događaja na putu u Damask: '*Savle, Savle, zašto me progoniš?*'. '*A tko si ti? Isus koga ti progoniš*', bile su riječi koje je čuo i to je rezultiralo njegovim obraćenjem. Do tada je i njemu, a i svemu svijetu, kako smo čitali to otajstvo da su i pogani dobro došli, bilo skriveno, 'prešućeno u drevnim vremenima'. Bez tog uvida, razumljiva je njegova revnost da istrijebi one koju su naviještali da je Isus iz Nazareta očekivani Mesija.

Po obraćenju mu je dana milost da bude 'apostol poganima' da im 'navijesti neistraživo bogatstvo Kristovo' (Ef 3.8). Bog je iskoristio njegovu revnost, preoblikovavši je na svoju slavu. Može se revnovati za dobro, ali se može revnovati i za zlo. Ne samo Pavlu, nego i onima koji su ga slali progoniti sljedbenike Puta, izgledalo je da revnuju za dobro. Ali to nije bilo tako. Progon čovjeka nije dobar bez obzira kako dobro opravdanje koristili.

Kako povijest Crkve stoji s biografijama? U dvije se tisuće godina nakupilo jako puno biografija. Neke se pamte više od drugih. Što nam biografija Augustina, biskupa Hippa iz 4/5-oga stoljeća govori? Što nam kaže biografija Franje Asiškog (12/13 st.)? Luthera? Velikih misionara poput Williama Careya (18/19 st.)? Franje Klema, Steve Derete, da budem suvremeniji i našoj zajednici bliži? Što nam kažu njihovi životi? Kako je Bog koristio njihove osobnosti za svoje namisli? Zašto djeci na vjeronauku pričamo o velikim Božjim ljudima? Koliko su njihove (i moje svakako) osobnosti o(ne)mogućavale Božju nakanu ako se nisu dali promijeniti pa revnost za zlo promijeni u revnost za dobro, kao u Pavlovu slučaju? Koliko je Bog trebao vremena da ispravi neke korake koje smo mi ljudi činili iz svojih prirodnih nagnuća, poriva, slabosti? Bi li Crkva danas bila podijeljena da je Luther malo više ličio Franji Asiškom? Ali i, bi li se Crkva vratila Evanđelju da nije bilo Luthera? I tako dalje.

Što nam rečeno kaže o nama samima? Mi nismo ni Mojsije ni Ilija, ni Isus, ni Pavao, ni Franjo ni Luther ni Zwingly. Mi vodimo svoje svakodnevne živote u uredima, školama, domovima. Nitko od nas ne ispisuje povijest koju će pamtili udžbenici. Pa ipak pišemo povijest među ljudima s kojima živimo. Krug ljudi koji svojim životima dodirujemo je veći ili manji, ali nitko ne živi, a da tog kruga oko njega nema. Naše postojanje stvara krugove. Pavao će reći Korinćanima: 'Vi ste naša poslanica...' i ta poslanica nije napisana crnilom na papiru, već 'Duhom u srcu' (2 Kor 3. 2-3). I ne radi se samo o 'osobnom svjedočanstvu'. Danas, u fragmentiranom i individualiziranom svijetu, baš je Crkva kao zajednica, kao Tijelo, ta koja je pozvana svjedočiti Krista. Uvijek držimo na umu: sve ovo što ovdje čitamo pisano je Crkvi.

Kao i u Pavlovu slučaju i u slučajevima spomenutih duhovnih velikana kroz bližu i daljnju povijest, zadatak svih jest biti službenicima, svjedocima Radosne vijesti. I to baš u našoj svakodnevnici, baš takvi kakvi jesmo, jer samo po nama takvima Bog može pričati svoju priču. Često poželimo biti kao netko drugi, netko tko nas se u određenom trenutku života dojmi. Ali Bog ne može pričati svoju priču u ovome svijetu ako pobjegnemo od sebe i svojega križa. Jer jedino po križu Bog progovara. Pogledajte samo dugačak spisak nevolja u 2 Korinćanima 4. i 6. poglavlje kroz koje je Pavao prolazio. Pomislimo i na to da je i ovu radosnu poslanicu Pavao pisao iz zatvora. I? Gdje je očaj? Gdje je želja da se od svega toga pobjegne? Da se umjesto uznika Pavla bude sudac Feliks? Ne, Pavao je dobro znao, imao je otvorene oči srca, da prepozna kolike li 'nade u pozivu njegovu' i da se to ne mijenja ni za kakvu ugodu i povlastice ovoga svijeta. Ne znam je li Pavao pomislio: 'Eh da mi je kakva radna soba, tajnica, dobra ručak, ugodan krevet, participacija u kakvom fondu... kakvu bih tek onda poslanice napisao.' Ali ova i druge neke poslanice napisane su u zatvoru!

Zaključimo: Knjige i posebice Knjiga - Biblija jesu važne. Biblija zato što nam prenosi svjedočanstvo o Isusu iz Nazareta, ali bez ljudi koji su vjeru u njega živjeli, danas bismo imali samo jednu knjigu više na policama. Ovako se vjera u nj prenijela i na nas. Po našim životima Bog govori i danas. Našoj djeci i naraštajima koji dolaze.

7. Živjeti jedno

U Kristu su 'dva čovjeka' (Židovi i pogani) postala 'jedan novi čovjek.' To nije nacistički 'nadčovjek', nije socijalistički 'novi čovjek', nije transhumanistički 'postčovjek' već je čovjek Duha. To da nije riječ o danas tako popularnoj 'samoostvorenoj individui', iščitavamo iz poziva: 'trudite se sačuvati jedinstvo Duha.' Jedan sam nema što čuvati. Čovjek, s pravom nezadovoljan sobom, pokušava sam sebe poboljšati, spasiti, transformirati se, nadići sebe. Ovdje smo pak čitali: *'Milošću ste spašeni po vjeri. To ne dolazi od vas; to je dar Božji'* (2. 8). Sjećamo se da su se o tom čovjekovom samospasavanju vodile žustre rasprave zbog kojih se i Crkva rascijepila: dobra djela ili vjera? Pismo inzistira: jedino milostivi Bog spasava! Utopljenik se sam ne može spasiti. Želja i trud, iako važni, nisu dovoljni. I nije riječ samo o dobrim dijelima već, danas to bolje razumijemo, projektima stvaranja novoga čovjeka vlastitim snagama, bez Boga.

I što sad s tim 'novim čovjekom Duha'? Kako je njemu živjeti? U tekstu koji slijedi riječ je o praktičnim uputama kako živjeti jednog novog čovjeka, tu 'jednost', kako živjeti jednoga Boga. Na čemu je ta etika 'novog stvorenja' utemeljena? Koji su preduvjeti da bi se zajednički život mogao ostvariti? Zašto Crkva mora živjeti 'kontrakulturu'?

7. 1 Etika novog stvorenja je utemeljena na vjeri da Bog jest jedan!

7. 1. 1 Na vjeri. Vjerovati znači prihvatiti ponuđeno. Vjerovati znači imati povjerenje u darivatelja. Vjerovati znači biti poslušan Objavi. Tko u vjeri traži dokaz da Bog jest, a u znanosti da Bog nije, na krivom je putu. Boga se ne dokazuje. U njega se ili vjeruje ili ne vjeruje. Ovdje čitamo o

‘pozivu kojim smo pozvani’, ‘pozivom pozvani k jednoj nadi’. Bog poziva čovjeka i kad ga čovjek čuje i odazove mu se, postaje dijelom Crkve ‘zajednice pozvanih’, ‘skupštine’, jer to znači grčka riječ ekklesia. Vjera je više od znanja. Ali vjera nije protiv znanja. Vjera je: ‘Čuo sam tvoj poziv Gospode!’

7. 1. 2 Na vjeri da Bog jest. On je *‘Otac sviju, koji je nad svima, koji djeluje po svima i u svima stanuje’* (4. 6) Boga se zove Ocem što nas lako navodi da ga razumijemo kao muškarca. Odatle i ‘feminističko iščitavanje’ Biblije u nekom drugom ključu po kojem bi Boga trebalo razumjeti kao Majku, kao ženu. Time bi se trebao vratiti balans u patrijarhalno razumijevanje Boga koji je, kažu, muškarac. Ali nije. Otac ovdje stoji kao izvor života, kao autoritet, kako jamac istine i stvarnosti. Jednako je pogrešan antropomorfizam po kojemu se Bog muškarac, kao i onaj po kojemu je žena. Bog nadilazi tu dvojnost.

7. 1. 3 Na vjeri da Bog jest jedan. Biblijska povijest s tim započinje i završava. Abraham s vjerom u jednoga Boga stoji na početku te povijesti, a na kraju te povijesti u Ivanovoj viziji vidimo ‘prijestolje Božje i Janjetovo u gradu’. Nasuprot života vjere u jednoga Boga, biblijska nam povijest svjedoči o mnogoboštvu, idolopoklonstvu i ako protiv ičega progovaraju proroci Staroga zavjeta onda je baš to.

Odatle slijedi da i Crkva, tj. Tijelo, kako Pavao rado naziva i toj slici prisposobljuje Crkvu, jest jedna. Kako o tome govoriti danas kad je Crkva tako podijeljena? Kad se crkvenim zajednicama skoro ni broja ne zna? Suočeni s time trebali bismo u dubokoj poniznosti i bolnim srcem priznati našu kratkovidnost i sektaški duh. Priznati i pokajati se zato što smo svojim postupcima negirali Kristovo djelo koje je išlo za tim da sruši neprijateljstvo. A ipak smo si mi temeljiti neprijatelji. U najmanju smo ruku ravnodušni prema sestrama i braći iz drugih vjerničkih zajednica. Tuđi grijeh i slabost doživljavamo kao dokaz vlastite dobrote, umjesto da nad njima plaćemo.

U prigodi blagovanja Večere Gospodnje podsjetiti nam se da je Krist na križu ubio neprijateljstvo i da baš zato stol Gospodnje večere mora biti otvoren za one koji su isto tako njegovi sljedbenici. Kad bi Crkva mogla barem na tri područja napraviti hrabar iskorak: zajedničkim služenjem čovjeku u potrebi, zajedničkoj molitvi i zajedničkim blagovanju od Stola, bio bi to dovoljan znak svijetu i ‘Poglavarstvima’ da Crkva jest jedna. Jedno tijelo oživljeno jednim Duhom.

7. 2 Preduvjeti zajedničkog života.

Poniznost (oholost), blagost, strpljivost, podnošenje, ljubav, sveza mira (treba li podsjećati da je ‘novi čovjek’ kako ga zamišlja ovaj svijet čista suprotnost tome?) Od najranije dobi, ako smo bili u situaciji da imamo braću i/ili sestre, znamo da je zajednički život skopčan s navedenim kvalitetama. Slobodno možemo reći u eri kad se stalno čuje o tzv. ‘europskim kršćanskim vrijednostima’ da su upravo poniznost, blagost... te vrijednosti. Bez toga zajednički život nije moguć.

7. 3 Zašto Crkva mora živjeti kontrakulturu?

Crkva koja ‘živi dostojno poziva kojim je pozvana’ jest znak nade u ovome svijetu. Zato oni koji su taj poziv čuli trebaju živjeti tako da njihovi životi služe kao orijentiri. Kao što je inače slučaj sa znakovima, oni nemaju moć zaustaviti prekršitelja (iako su znakovi izričite zabrane), ali čovjeka

spremnog poslušati mogu spasiti mnogih neugodnosti. Zato Pavao u poslanici Rimljanima vjeru poistovjećuje s poslušnošću. Vidjet ćemo uskoro kakav je to život na koji Pavao poziva svoje čitatelje. Živjeti i svjedočiti kontrakulturu ima svoju cijenu jer tvrditi da postoji istina (pošto ste čuli riječ istine - Evanđelje svojega spasenja; 1. 13) u svijetu koji tvrdi suprotno znači koješta riskirati. Znači biti optužen za igru moći i nasilje. Nije li, primjerice, D. Bonhoeffer sa svojom 'ispovijedajućom crkvom' bio ta kontrakultura u nacističkoj Njemačkoj i zbog toga izgubio glavu?

7. 4 Kakav je svijet u kojemu je 'novom čovjeku' živjeti kako bi bio znakom nade?

Pavao svijet opisuje kao mjesto gdje *'prepredenost lukavo krči put zabludi'* (4. 14). Svijet u Pavlovo vrijeme i svijet danas, razlikuje se utoliko što su metode 'prepredenosti' danas daleko sofisticiranije i zbog dostupnosti (mediji, internet...) daleko pogubnije. Nije ni čudo da se (stidljivo i neprimijećeno) pojavljuju i udžbenici poput: ***'Mladi – odgoj za medije'*** (<https://goo.gl/XR8sQ8>). U recenziji knjige, prof. Lidija Kralj piše: *'Priručnik se bavi temom medijskih manipulacija, posebno naglašavajući one kojima su izloženi mladi, primjerice, iskrivljenim slikama stvarnosti kroz novinske članke, reklame, reality emisije, nekritičkim prihvaćanjem informacija dostupnih pomoću interneta te izloženošću prijevarama i krađi osobnih podataka. Za sprječavanje takvih medijskih manipulacija autori predlažu razvijanje medijskih kompetencija kod djece, roditelja, učitelja...* Reče Vedran Đulabić, tajnik EPC-a, ovih dana: *'Ako će demokraciji išta doći glave, onda će to biti površni, nezainteresirani i neinformirani građani.'* Na stranu što je to stara mudrost, ali pitam se kako će, uz medije koji nisu u službi istine već partikularnih ideoloških i financijskih interesa, koji produciraju lažne vijesti (fake news) ljudi biti informirani? Nikako. Zadnja stvar do koje bi bilo stalo 'Poglarstvima i Vlastima' je istina. I to valja imati na umu.

Tekst s kojim se sada bavimo, a u D-F Bibliji nosi naslov 'Novi život kršćana', iako se radi o cjelini, možemo, zbog lakšeg razumijevanja, podijeliti u tri dijela: o Crkvi (4. 1-16), pojedincu (4. 17 - 5. 20) i obitelji (5. 21 - 6. 9). Čovjek analizira stvari i pojave kako bi ih bolje razumio. Rastavljamo na dijelove kako bismo razumjeli funkcioniranje, ali tek cjelina funkcionira. (vic o kirurgu, psihologu i patologu) Kad sam bio mali uvijek bih igračku najprije rastavio da vidim kako funkcionira. Lijepo je, i za jednu svrhu korisno vidjeti dijelove sata ali, tek sastavljen, pokazuje vrijeme. Rastavimo dakle:

7. 5 Udovi jednog Tijela (4. 7-16) - Crkva

Crkva je od Boga izabrano sredstvo djelovanja u ovome svijetu i dok joj je Glava Krist ona svijetu služi kao svjetlo i znak nade. Kako da Krist bude Glava Crkvi?

Uzišao nakon silaska i dao ljudima dare: apostole, proroke, evanđeliste, pastire i učitelje. Iako ovdje nisu nabrojani ni približno svi darovi, ovi su značajni jer im je funkcija 'opremiti svete za djelo službe', za 'izgradnju Kristova tijela.' Krist je u svojoj Crkvi prisutan po ljudima koje je obdario darima milosti kako bi Crkva mogla živjeti 'dostojno poziva kojim su pojedinci pozvani'. S učiteljima, pastirima, evangelizatorima uglavnom nemamo problema. No, što s prorocima i apostolima? Je li pod 'apostolima' Pavao mislio na ljude koji su hodili s Isusom i na sebe? Ima li ih još danas? Wikipedija

kaže: 'Čini se da je u najranijoj Crkvi postojao sloj učenika koji su primali taj naslov premda nisu bili među dvanaesticom Isusovih najbližih učenika. Slično Pavlu, taj se naziv daje i Barnabi i nekolicini drugih. Kasnije će se misionari pojedinih krajeva nazivati apostolima tih područja ili naroda. Tako je sveti Augustin Kenterberijski apostol [Engleske](#), [sveti Patrik](#) apostol [Irske](#), [sveti Ćiril i Metod](#) apostoli [Slavena](#) i tako dalje.' Danas je u karizmatičkim krugovima taj naslov oživljen i označava osobu s autoritetom vođenja crkve. Kršćanska je Crkva utemeljena na nauku Isusa i apostola koji su ga prenijeli, a u Pavlovom slučaju vidimo i obrazložili. Ima li danas još nešto što bi kao dodatak objavi trebalo biti naviješteno? Povijest nam pokazuje da su oni koji su nešto dodavali Isusovom nauku uglavnom osnivali sekte koje su se nakon dužeg ili kraćeg vremena ili vraćale Isusovu nauku ili nestajale. Sama riječ apostol dolazi od grčkih riječi 'apo' (od) i 'stellein' (slati) što znači: poslanik, odaslani, misionar. U tom bi se smislu ti apostoli Engleskoj, Irskoj, Slavenima razumjeli kao oni koji su poslani da Isusovo evanđelje donesu tim narodima. Više od imena, važan je sadržaj.

Proroci su pak ljudi koji su posebno osjetljivi na stvarnost oko sebe i promatraju je Božjim očima i u Božje ime govore Božjemu narodu, ispravljajući ga, koreći, ohrabrujući, potičući... I u tom smislu lišiti se tih blagoslova značilo bi osiromašiti Crkvu Kristovu. Ono što je važno naglasiti je ovo: kao što su slušatelji u Bereji dok je Pavao propovijedao prihvatili poruku ali su i istraživali u Pismima da vide je li to tako (Djela 17. 11) tako se svaka javna riječ apostola, proroka i ostalih ima provjeravati prema Pismu jer ljudski snovi mogu preuzeti mjesto stvarnosti.

Što se, posebice u evanđeoskom kršćanstvu, često događa? Pojedinci se lako vide iznad zajednice nepoštivanjem onih koje je Krist postavio da po njima bude Glava Crkve. Privatna se objava i sebični individualizam nadređuju zajednici i tako nastaju rascijepi i podjele. One koji se umore od zajednice još i mogu razumjeti (pa čak i opravdati), ali one koji se ohole, ne. Ovdje pak čitamo da je po onima koje je Krist postavio kao autoritete, on sam u Crkvi prisutan i da je nakana da *'svi stignemo do jedinstva vjere i spoznaje Sina Božjega, do čovjeka savršena, do mjere rasta punine Kristove'* (4. 13). 'Mi', a ne 'ja' pozvani smo biti 'savršen čovjek' (4. 13). Pri tom 'mi' ne isključuje 'ja', ali 'ja' prečesto isključuje 'mi'. Rad na jedinstvu vjere i spoznaji Sina Božjega je mukotrpan rad i zahtijeva poniznost. Oholost pak sebe ističe u prvi plan, cijepa Tijelo Kristovo i završava u paklu. Znamo čije je put oholost. Nitko od nas sam neće spoznati Sina Božjega bez Drugoga, bez zajednice, bez Tijela. Trgati jedinstvo je lako. Graditi je teško. Naše je doba, doba rušenja svakog autoriteta. I mnogi od nas su samo 'sinovi svog vremena', vremena rušenja granica i autoriteta, u uvjerenju da tako čovjek stječe slobodu. A traži se čovjek Duha, traže se djeca Božja. Oni koji su spremni ponizno služiti, a ne oholo gospodariti, jer, kako će Pavao zaključiti ovaj dio govoreći zemaljskim gospodarima: 'Klonite se prijetnja, znajući da je njihov (tj. robova) i vaš gospodar na nebesima' (6. 9).

Crkva sve što je potrebno za svoj rast dobiva od Glave. Kad se Crkva za svoj život oslanjala na političku moć i bogatstvo prestajala je biti znakom nade i postala samo jedan od moćnika ovoga svijeta. Snaga Crkve nije u moći i bogatstvu već u svjedočenju. Da bi se rast događao, svaki je

pojedinaac kao ud tijela pozvan vršiti svoj zadatak, svoju funkciju u tijelu. 'Djelotvornost je svakom pojedinom dijelu odmjerena' (16). Ako svatko ne pridonosi svojim darom tijelo kržlja. Ako se netko od tijela odvajajući si da će tako postati 'ćovjek savršen' tada dolazi do disproporcije. Zamislite si ruku koja Źeli biti velika. Ponad tijela, ponad mjere koja joj je odrećena. Nakaradno, zar ne? I zato ono ozbiljno upozorenje: 'Ako ne prepoznajete Tijelo u (euharistijskom) kruhu i vinu sami sebi sud jedete' (1 Kor 11. 27-33).

7. 6 Rast novoga ćovjeka (4. 17 - 5. 20) - pojedinac

Crkva nije primarno institucija, već prije svega duhovna tvorevina sastavljena od pojedinaca koji su poziv ćuli i odazvali se ('u njemu ste i vi zajedno ugraćeni u prebivalište BoŹje u Duhu' (2. 22)). Zajednica ne dokida vrijednost i vaŹnost pojedinca. Naprotiv. Ali bez obraćenog pojedinca nema ni zajednice. Bez obraćenog pojedinca Crkva bi se pretvorila u instituciju.

Źivot novog ćovjeka Duha se razlikuje od Źivota 'pogana'. Tko su ti pogani? Prije Krista Źidovi su 'poganima' smatrali ne-Źidove. Ali u Kristu je ta pregrada srušena. Je li podignuta nova? Nipošto: u Kristu su danas vrata otvorena svima. Ali kroz ta vrata treba proći. Probuditi se treba: 'Probudi se, ti što spavaš, ustani od mrtvih, i Krist će ti svijetliti!' (5. 14).

Rećeno je već da je svijet mjesto gdje 'prepredenost lukavo krći put zabludi'. Što ta 'prepredenost' koristi kako bi ćovjeka uvela u zabludu? Pavao kaŹe: pohlepu. Rijeć 'pohlepa' krije u sebi daleko sloŹeniju stvarnost no što bismo na prvi pogled mogli zakljućiti. Koja nam slika prva padne na pamet kad za nekoga kaŹemo da je pohlepan? Pohlepan je ćovjek koji nikad nije zadovoljan s onim što ima već uvijek traŹi više ne obazirući se na druge kao ni na cijenu koju će platiti da bi došao do onoga za ćim Źudi. Pismo je napisano davno prije no što su Freud i njegovi nasljednici upoznali naćin funkcioniranja ljudske psihe, a opet je reklo sve što o ćovjeku treba znati. Pohlepan ćovjek trpa u sebe jelo, gomila stvari, mijenja partnere(ice)... Zašto to ćini?

Pohlepan ćovjek, moŹda oćitije od drugih, Źeli ispuniti prazninu u sebi. MoŹda ju je ćak svjesniji od drugi - umjerenih. Źeli doŹivjeti smisao, prihvaćenost i sigurnost. Drugim rijećima pohlepan ćovjek je duhovno gladan ćovjek. Ćovjek koji Źarko ćezne za nećim što je veće od njega. Nakon što je, primjerice, promijenio deset partnerica, misli da je sreća i ispunjenje u jedanaestoj. Kad pojede deset ćevapa, sreću oćekuje u drugoj porćiji. Nakon prvog milijuna, utrka se nastavlja za drugim. Zato pohlepu moŹemo s jedne strane prepoznati kao pozitivnu, u smislu da nam sluŹi kao znak koji nam naša duša šalje da smo gladni, da ćeznemo nasititi se. Pozitivna je, dakako, u smislu signala koji šalje onome tko ga Źeli ćuti. Bez Boga ta se glad zadovoljava na pogrešnim mjestima, u pogrešnim praksama i s pogrešnim ljudima.

U ćemu se ta pohlepa oćituje? U seksualnoj neurednosti, laŹnom govoru i sebićnim djelima. Nešto opširnije o tome govori u Rimljanima 1. Zašto Pavao u svakoj poslanici tako ustrajno upozorava na seksualnu neurednost? Zato što nas na tom planu ćovjekov neprijatelj najlakše dobije. Tu smo najranjiviji. Tu su rane najdublje. Tu se nama najlakše manipulira. Źeć duše tu najviše

dolazi do izražaja. Zašto je ona žena koju su doveli pred Isusa počinila preljub? Predmijevam jer ju suprug nije dovoljno ljubio. A za tim je čeznula.

Zato upozorenje: o bludnosti, tj. seksualnoj neurednosti ni spomena (5. 3). Ne dopustite da vas se slatkorječivošću o neurednosti navede na klizav teren. Ovdje bi za bolje razumijevanje teme bilo interesantno opširnije citirati izlaganje prof. Benjamina Simona na Festivalu alternative i ljevice u Šibeniku 2017. godine u kojemu pokazuje mehanizam kojim neka neprihvatljiva tema postaje opće društveno prihvaćena. Prvi korak je dakako, govor o neprihvatljivoj temi. Treba temu dovesti na 'dnevni red' u javnosti. Pavao ništa ne zna o tzv. Overtonovu prozoru, kojeg prof. Simon spominje u izlaganju. *'Riječ je o modelu koji oslikava način na koji mala ekspertna skupina (think tank) u relativno kratkom roku, putem lažnog informiranja može kvalitativno izmijeniti stav javnog mijenja,'* a opet jako dobro zna kako čovjek lako krene putem nevolje kad otvori prozor nauku svijeta koji 'lukavo krči put zabludi.' Naš suvremenik Pavao.

Govoriti o pohlepi koju razumijem kao neartikuliranu duhovnu glad, čini mi se nemogućim bez podsjećanja na riječi proroka Jeremije. On, kako znamo, dolazi poput drugih proroka, samo s jednom misijom: opomenuti i vratiti Božji narod s puta mnogoboštva i idolopoklonstva na put štovanja jednoga Boga što je ključna odrednica Abrahamovske vjere. U tom je smislu i Pavao prorok Abrahamova Boga: *'Jedan Bog i otac sviju...'*, kako smo čitali. Život (etika) novoga čovjeka Duha počiva na vjeri da Bog jest jedan. Ako dakle pohlepu razumijemo kao glad i žeđ duše, tada riječi proroka Jeremije koji govori u Božje ime, dobivaju osloboditeljski smisao: *'Dva zla moj narod učini: ostavi mene, izvor vode žive, te iskopa sebi kladence (bolji bi bio prijevod: cisterne), kladence ispucane što vode držati ne mogu'* (Jer 2. 13). Čovjek žeđa za živom vodom, ali je htio, i danas hoće, sam, bez Boga tu vodi pribaviti. A Bog mu je nudi besplatno. Ovo čak ne treba razumjeti kao optužbu već kao Božji vapaj za čovjekom i kao putokaz gdje i kako utažiti žeđ.

Pavao zna da je ta žeđ posljedica čovjekove odluke da ne štuje jednoga Boga stvoritelja, već da čast daje stvorenju i za to ga drži odgovornim: *'Otkriva se, naime, s neba gnjev Božji na svaku bezbožnost i nepravednost ljudi koji istinu potiskuju nepravednošću. Jer ono što je spoznatljivo o Bogu, njima je očitovano: Bog im očitova... Jer premda spoznaše Boga, ne proslaviše ga kao Boga, niti mu zahvališe, nego postadoše isprazni u svojim razmišljanjima i njihovo se nerazumno srce pomračilo. Tvrdeći da su mudri, poludješe, te zamijeniše slavu neraspadljiva Boga obličjem lika raspadljiva čovjeka, i ptica, i četveronožaca i gmazova. Zato ih je Bog u požudama srdaca njihovih predao nečistoti, da sami obečšašću svoja tijela, oni što su zamijenili istinu Božju za laž, te štivali i služili stvorenje namjesto Stvoritelja, koji je blagoslovljen u vjekove. Amen'* (Rim 1. 18-25).

Kad se makne jednoga Boga iz središta stvarnosti, čovjeku ne preostaje drugo nego štovati stvorenje. Tako je bilo i tako je. Ali zbog toga na sinove neposlušne dolazi gnjev Božji.

Ostaviti Boga, koji kod Jeremije prisposobljen izvoru žive, svježe vode i zamijeniti ga ustajalom vodom u spremnicima koji propuštaju (tj. čovjek ostaje i bez te ustajale i smrdljive vode), ima za posljedicu muku života, besmisao, osjećaj ostavljenosti, nesigurnost. Žeđ duše. Ako je fizička

žed strašna, duhovna žed duše je daleko gora. I to znaju svi koji su se obratili Bogu i utažili tu žed u njemu. A oni koji ustraju u svom mraku, u ispraznim razmišljanjima, kako kaže Pavao, pokušavaju 'zavarati ispraznim riječima' proglašavajući laž istinom, mrak svjetlom (5. 6).

Ovaj govor ne razumiju i ne mogu razumjeti oni koji nisu 'čuli i naučili Krista' (4. 20). Pavao se nada da su njegovi čitatelji taj poziv, o kojemu smo već razmišljali, čuli i da Riječ Kristova u njima dovoljno jako odjekuje da radije čuju nju nego 'prepredenost koja krči put zabludi', očitovanoj u 'Mi uvijek biramo što ćemo slušati. Kristov ili svjetovni nauk. Pismo ili 'Jutarnji'. Tko nam je autoritet? Krist ili svjetovni filozofi? Govor o nama kao udovima jednoga Tijela, kojemu doprinosimo korištenjem darova milosti koji su svakome od nas dani (prošla nedjelja), govor o nepohlepnom življenju (danas) i o obiteljskim odnosima (sljedeće nedjelje) su ludost za 'pogane' za one kojima još nije zasvijetlio Krist. Živjeti kao djeca svjetla znači donositi plod svjetla: svaku vrstu dobrote, pravednosti i istine (5. 9).

7. 7 Novi odnosi (5. 21 - 6. 9) - obitelj

Ako je o tome Pavao morao pisati u obliku opomene i poticaja, očito je da se tako nije živjelo. Iz ranijeg apela 'ne živite više kao što žive pogani' razvidno je kako ovaj naputak o odnosu muža i žene predstavlja vrijednosno drugačiji poredak. Muškarci su u tadašnjem svijetu žene tretirali kao manje vrijedna bića i kao svoje vlasništvo. Žene su reagirale pobunom, nezadovoljstvom. Rezultat je bio nered u obitelji. Danas bi se reklo: imali su nefunkcionalne obitelji. Podsjetimo se da i u tekstu o stvaranju čovjeka stoji da je 'Eva od Adamovog rebra'. Eva nije manja vrijedno biće od 'drugog materijala' već po svemu jednako vrijedna kao i Adam. Oba su teksta (ovaj i onaj iz Postanka) pisana u patrijarhalnom društvu i služe kao kritika tadašnjem shvaćanju žena.

Ovakav način življenja bio je kontrakultura vladajućoj kulturi. Kako revolucionarno zvuči poziv: 'Pokoravajte se jedan drugome u strahu Kristovu (Rupčićev prijevod (KS) ovo tumači riječima: iz poštovanja pred Kristom). To zapravo znači: voljno, a ne prisilno pokoravanje - 'Prihvaćam autoritet.'

Ono što našim suvremenicima u ovom tekstu može izgledati, a vjerojatno i izgleda neprihvatljivo je ideja hijerarhije. Netko je nekome nadređen: muž ženi, roditelji djeci, gospodari robovima. Danas kad nemamo kraljeve i dinastije, već od naroda izabrane predsjednike, mnogi misle da je hijerarhija ukinuta. Ali bez hijerarhije svijet bi istog trenutka stao: kako bi funkcionirao orkestar bez dirigenta, vojska bez generala, razred bez profesora, narod bez predsjednika, zajednica bez pastira, nogometna momčad bez izbornika/trenera? Što se, primjerice, dogodi kad igrač odluči sastavljati momčad? *'Kalinić je zaboravio gdje je i zašto. Reprerentaciju vodi i odgovara za nju Dalić, a na ostalima je da ga slušaju. Kome se to ne sviđa, neka pakuje kofere, i doma'* reče jedan komentator nakon što je Kalinić vraćen u domovinu sa svjetskog prvenstva u Rusiji kad je umislio da je on izbornik, a ne Dalić.

U ovom je tekstu daleko više uputa muževima kako postupati sa ženama nego ženama kako slušati muževe. Koji je Pavlov ključni argument kojim poziva muževe na kontrakulturalan odnos

prema ženama? Argument je dakako odnos Krista i Crkve. Kakav je to odnos? To je odnos u kojemu je Krist bio spreman 'sebe predati za nju' (5. 25). Krist Crkvu ljubi! Možete li si zamisliti kako je ova riječ da muševi ljube svoje žene do mjere spremnosti da za njih daju svoj život, zazvučala u ušima ljudi onoga doba? Kao potpuna ludost. 'Ona nije manje vrijedna, ona je tvoje tijelo. Ona si ti', poručivao je Pavao vjernicima u Efezu. Kad znamo da je Aristotel govorio da su žene samo defektni muškarci, Napoleon da su žene namijenjene da budu robovi muškarcima, Nietzsche da je 'polovica ljudskog roda, ona ženska, slaba, boležljiva, nestalna i prevrtljiva' i da zato 'žene trebaju religiju slabosti koja glorificira slabost, ljubaznost i poniznost kao božanske', da je veliki filozof prosvjetiteljstva Jean-Jacques Rousseau (18. st.) smatrao da je obrazovanje žena nepotrebno, onda možemo razumjeti svu revolucionarnost Pavlovih naputaka. Ni Židovstvo po svojim spisima, ni kršćanstvo sa svojim, ne drže žene manje vrijednima. Za razliku od Rousseau koji ne vidi razloga da se žena obrazuje, Pavao kaže 'žena neka u miru prima pouku'. Bez bune, bez revolucionarnih zahtjeva. Davno prije feministica Pavao je svojom porukom donio oslobođenje ženama i njihovo obrazovanje.

Žene poziva da ne budu buntovne, ali razlozi za buntovnost otpadaju kad ih muž voli kao sebe, zar ne? Ovdje se ne govori tko mora prat suđe i usisavat. Ne bavi se Pavao tako dragim ali i banalnim temama današnjih ideologa, o 'rodnim stereotipima.' Ovdje je riječ o nečem drugom. Riječ je o odgovornosti. Ako je točna tvrdnja iz 4. 6 (a na tome se sve gradi): da je 'Bog Otac sviju, koji je nad svima, koji djeluje po svima i u svima stanuje', (a to njegova djeca vjeruju i prihvaćaju), onda to znači da je on izvor života i autoriteta. Odatle slijedi i odgovornost stvorenog poretka svojemu Stvoritelju. Jednoga će dana Bog pitati muškarce jesu li bili oni koji su svoje žene voljeli do mjere da daju život svoj za njih po uzoru na Krista i jesu li povjereni im autoritet koristili na dobrobit vlastite obitelji. Za lošu izvedbu glazbenog dijela proziva se dirigent. Za lošu utakmicu trenera i izbornika. Za lošu privredu predsjednika Vlade. Za nefunkcionalnu obitelj Bog će tražiti da otac položi račune.

I djeca su u efeškoj crkvi bila izložena pouci. Njima Pavao kaže da slušaju roditelje. Ali pouka ide i očevima. Njima se kaže da ne ogorčuju svoju djecu. A ogorčenost, buntovnost se javlja kad djeca ne razumiju naputke. Zato nije samo: 'Ne, ne smiješ!', već odgoj i opomena uključuju pouku, tumačenje, objašnjavanje. Cilj odgoja nije stvoriti 'poslušnu' djecu već odrasle, zrele ljude. Danac, Jesper Juul, dobro poznati obiteljski terapeut, autor mnogih knjiga o odgoju djece, kaže: Djeci treba vodstvo odraslih, trebaju im roditelji koji jasno kažu što se smije, što se ne smije, što je u redu, što nije u redu, roditelji koji šalju jasne signale... 'Danas susrećemo obitelji u kojima se roditelji toliko boje da ne naštetite svojoj djeci i ne povrijede ih, da djeca postaju vukovi predvodnici. Ti roditelji zapravo izbjegavaju tradicionalni autoritet koji se temelji na društveno zadanim društvenim ulogama, a često ne znaju razviti osobni autoritet koji se temelji na tome da oni, kao ljudi i kao roditelji, imaju osjećaj vlastite vrijednosti.' Permisivni odgoj stvara mentalne i emocionalne invalide.

Robovi su ono vrijeme bili ne samo radna snaga već dio obitelji. Kakvi su ovo napuci za njih: raditi ne kao zemaljskom gospodaru već kao Kristu. I robovi imaju svoju odgovornost. I ona je ključna riječ u cijeloj priči. Nas Bog drži odgovornima za izvršenje povjerenog nam zadatka. Kad

radiš, radi ne kao gazdi, već kao Gospodinu. I to se odnosi i na radnike danas. Bez obzira radili li u državnoj upravi ili u IT industriji. Zamislite da birokrati po državnim uredima rade 'kao Gospodinu'. Gdje bi Hrvatskoj bio kraj.

U svim navedenim odnosima jedan je 'light motiv': oni s autoritetom, ako su ljudi Duha, prema onima nad kojima vrše autoritet ne odnose se s prisilom, prijetnjama i nasiljem. I za to im ne treba drugi zakon do li zakon Kristov - ljubi sve kao sebe sama.

Kad smo započinjali razmatranje ovog odjeljka (4. 1 - 6. 9) rekao sam da cjelinu moramo raščlaniti kako bismo razumjeli njeno funkcioniranje, ali da tek sastavljen sat pokazuje vrijeme, sad moramo sastaviti ovo što smo raščlanili. Sabirem u jednu misao:

Živjeti Crkvu, živjeti osobni integritet i živjeti obitelj tako da taj život bude svjetlo svijetu (4. 18) moguće je ako je pokretač vjera da Bog jest jedan. Bog kao izvor života i autoriteta. Oni koji to vjeruju žive tako da to svojim životom (riječima i djelima) svjedoče, gradeći zajedništvo i skladne odnose u Crkvi i obitelji. Novi čovjek, čovjek Duha, i moram to ponoviti i naglasiti - čovjek zajednice (jer 'novi čovjek' nije samoostvareni pojedinac - već ud Tijela), prepoznaje se po tome što odražava Krista.

8. Zadatak Crkve i duhovni rat (6. 10 - 20)

Očekivali bismo da je govor o novom čovjeku Duha vrhunac ove poslanice. U Kristu i po njemu dobili smo sve blagoslove koji pripadaju djeci Božjoj, dan nam je Duh Sveti, poučeni smo kako u obitelji i Crkvi živjeti jednost. Pa ipak poslanica završava jednom sasvim neobičnom i teškom temom. Temom duhovnog rata. Zašto?

8. 1 Zadatak Crkve

Duhovni se rat ne bi događao da Crkva nema zadatak. U čemu se on sastoji? Pavao piše: *'Meni, najmanjemu od svih svetih, dana je ova milost: poganima navijestiti Kristovo neistraživo bogatstvo i rasvijetliti svima koja je to provedba Tajne od vjekova skrivene u Bogu, koji sve stvori; da se sada - po Crkvi - obznani poglavarstvima i vlastima u nebesima mnogolika mudrost Božja prema vječnom naumu što ga On izvrši u Kristu Isusu Gospodinu našem'* (3. 8-11). A tajna je? Što je ono što je bilo skriveno, nejasno, neotkriveno do tada? Da su pogani i Židovi izmireni u Kristu! Po Crkvi se sada javno obznanjuje pomirenje u Kristu, obznanjuje se 'novi čovjek Duha'. Crkva nema zadatak sebe zabavljati, već 'na sva zvona' objaviti Božju spasonosnu, mironosnu, i osloboditeljsku poruku. Crkva to čini i slavljenjem. Kad se okupimo i pjesmom slavimo Boga, silama tame obznanjujemo vjeru u jednoga Boga koji je Otac i Gospodar. 'Poglavarstva i vlasti u nebesima' činit će sve kako bi tu poruku potisnuli, ugušili, obezvrijedili, ismijali, jer je ocu laži najviše od svega stalo ljude zadržati u zabludi i ropstvu. Nekad se služe silom (fizičkom i ideološkom), drugi put obeshrabrivanjem, sijanjem sumnje, ali se vrhovništva i vlasti, koji su duhovni autoriteti, uvijek služe zbunjivanjem, manipulacijom i lažju kako bi ovladali čovjekom. 8. Zadatak Crkve i duhovni rat (6. 10 - 20)

8. 2 Ciparsko iskustvo

Da bismo razumjeli odakle Pavlu ideja da je uključen u duhovni rat vratiti nam se na početke njegovog misijskog djelovanja. Povijest nas vraća u Antiohijsku crkvu odakle su Pavao i Barnaba odaslani na prvo misijsko putovanje po Maloj Aziji. Kad prodoše cijeli Cipar nađoše se na njegovu jugozapadnom dijelu u gradu Pafu. 13. poglavlje Djela opisuje kako su tu upoznali razboritog čovjeka, namjesnika Sergija Pavla. On je htio čuti Riječ koju su Pavao i Barnaba navješćivali ali se tu našao još jedan lik: Elim. Vračar. Čovjek koji je činio sve da Sergija odvrati od evanđelja. Pavao mu se obraća riječima: *'Pun svake lukavosti i prevrtljivosti, sine đavolski, neprijatelju svake pravednosti, zar nikako da prestaneš iskrivljavati ravne putove Gospodnje? Evo stoga sada ruke Gospodnje na tebi: oslijepjet ćeš i neko vrijeme nećeš gledati sunca!'* (Djela 13. 10-11). Na samom početku širenja evanđelja stoji onaj koji pod svaku cijenu želi to evanđelje zaustaviti. Ne Elim, on je sporedni lik, već njegov otac: đavao. Pismo ga zove zmijom, Svjetlonošom, đavlom, zloduhom, Zlim. Pavao ovdje uz đavao, rabi i izraz poglavarstva i vlasti. Onaj koji najviše voli da ljudi vjeruju da je on lik iz bajke, da ne postoji. Pavao to dobro zna jer je na svojoj koži iskusio što znači ljudsko protivljenje evanđelju inspirirano od onoga kojemu je stalo da čovjeka dovede u slijepu ulicu, u zabludu, kako smo čitali u 4. 14. Ljudi poput Elima su samo instrumenti u rukama oca laži.

8. 3 Rat za što?

Pavao inzistira: *'Jer nije nam se boriti protiv krvi i mesa, nego protiv Vrhovništava, protiv Vlasti, protiv upravljača ovoga mračnoga svijeta, protiv zlih duhova po nebesima (6. 12). Rat se vodi za čovjeka.* Sjećamo se da sažetak opisa Isusova djelovanja uz propovijedanje i poučavanje uključuje i oslobađanje ljudi od demonskih sila koje su ih držale u ropstvu. Nikad u povijesti evanđelje nije naišlo na otvorena vrata i zato Pavao piše o duhovnom ratovanju protiv onih sila koje stoje nasuprot oslobađanju čovjeka. Još je Abraham, otac vjere u jednoga Boga, suočen s ponudom kralja Sodome (a znamo za što Sodoma stoji kao simbol) koja je glasila: *'Meni daj ljude, a dobra uzmi sebi'* (Post 14. 21). Nečastivi će uvijek rado prepustiti sva blaga ovoga svijeta u zamjenu za dušu jednoga čovjeka. Tko u ime evanđelja digne ruku na čovjeka, pokazuje da evanđelje nikad nije razumio. I Isus i njegovi apostoli su svoje živote položili za čovjeka, a ni jedan život čovjekov nisu uzeli za ispunjenje svojih sebičnih ciljeva. Rat se uvijek vodi **za** čovjeka, a **protiv** sila tame.

8. 4 Duhovno oružje

Što Crkvi Kristovoj stoji na raspolaganju kao oružje u duhovnom ratu kako bi demontirala manipulatorska dijela đavla? *'Obucite se kako biste se mogli oduprijeti lukavštinama đavlovim'* (6. 11). KS prijevod kaže *'napadima'*, ali to ne prevodi dobro grčku riječ μεθοδεία - metode. Ruben to prevodi s *'lukavštinama'*, (KJV - smicalice). Drugim riječima đavao će uvijek tražiti za njega najbolji način da čovjeka prevari, da ga dovede u zabludu, u slijepu ulicu. Ta i čitali smo da je *'svijet mjesto gdje lukavština krči put zabludi'* (4. 14). No, najprije želim naglasiti Pavlove riječi: *'Uбудućе jačajte se u Gospodinu i u silnoj snazi njegovoj'*. Sve što nam je potrebno za duhovni boj nije naše već

moćnoga Boga. Ne stojimo u svojoj snazi, već njegovoj. Preskočiti ovo značilo bi unaprijed potpisati poraz.

8. 4. 1 Istina. Sve započinje s lažju. Zmija je Edenskom vrtu lažno prenijela Božju riječ. To mu je prva i omiljena metoda, lukavština: lagati, manipulirati. Kratkoročno, laž izgleda isplativa. Lakši i brži put za ostvarenje vlastitih sebičnih ciljeva. Dugoročno, dakako, vodi u propast. Laž razara međuljudske odnose. Lažju dobijemo dobra, a izgubimo ljude. Abraham je to prozreo i nije pristao na ponudu kralja Sodome. Kako danas đavao manipulira ljudima? Tako da im servira fake news - lažne vijesti. Ljudi su sluđeni, jer po prirodi koja je u nas usađena čeznemo za istinom, a okruženi smo lažju i sve je teže u takvom svijetu snalaziti se. Zato Pavao kao prvo oružje u duhovnom ratovanju spominje istinu. Već je prije rekao: *'da istinujući u ljubavi, u svemu uzrastemo u njega - Krista'* (4. 15). Tijelo u kojemu jedan ud šalje krivu, lažnu informaciju drugom udu, osuđeno je na propast i *'zato, odloživši laž, govorite istinu svatko sa svojim bližnjim, jer udovi smo jedni drugima'* (4. 25).

8. 4. 2 Pravednost. Još se, primjerice, prorok Habakuk žalio Bogu zbog nepravde u društvu kojoj je svjedočio. Izkrenuto pravo, progonjeni pravednik, nepravda na svakom koraku, a psalmist kazuje: *'Zar je bezbožno sudište u savezu s tobom kad nevolje stvara pod izlikom zakona?'* (Ps 94. 20). Čovjek Duha postupa pravedno, ne ugnjetava sirotinju, ne sudi 'po babu i stričevima'. Potičući čovjeka na nepravedno postupanje đavao ubija čovjekov duh. Posebice kad se nađe pred institucionalnom nepravdom čovjek se osjeća bespomoćan. Zato je Ivan Krstitelj dao jasne naputke ljudima koji su u svojim rukama imali vlast: carinicima i vojnicima: *'Ne tražite više nego što vam je određeno', carinicima i 'nikome ne činite nasilja, nikoga lažno ne prijavljujte i budite zadovoljno svojom plaćom'* (Lk 3. 13-14). Pravednik je onaj koji govori i postupa tako da kod brata čovjeka budi nadu i potiče dobrotu.

8. 4. 3 Evanđelje mira. Evanđelje je Radosna vijest. To je vijest da Bog nije dalek, da nije nemoguć. Naprotiv, u Kristu vidjesmo: moguće je. Moguć da ga se čuje, vidi, opipa (1 Iv 1. 1). U ime evanđelja se ne mogu izazivat ratovi i sukobi, osim duhovnog rata o kojemu je ovdje riječ. Rata koji se uvijek vodi za čovjeka. A da bi taj čovjek mogao biti dosegnut porukom mira i pomirenja, čovjek Duha mora biti spreman to evanđelje podijeliti s drugima. Isusov je nalog da se njegova Radosna vijest – evanđelje *'propovijeda svemu stvorenju'* (Mk 16. 15). Oni koji su ga čuli (4. 21) govore i drugima, jer evanđelje napreduje kad ima nečije noge: *'Kako su ljupke po gorama noge glasonošne radosti koji oglašava mir, nosi sreću, i spasenje naviješta, govoreći Sionu: »Bog tvoj kraljuje!'* (Iz 52. 7).

8. 4. 4. Vjera. kad mnoge priče ogolimo do kraja dođemo do temeljnog pitanja: vjeruješ li Bogu ili ne? Ne samo, vjeruješ li u Boga ili ne, već baš: imaš li povjerenja u njega, vjeruješ li njegovoj riječi? Isus, najavljujući Petrovo zatajenje, kaže: *'Ali ja sam molio za tebe da ne malakše tvoja vjera. Pa kad k sebi dođeš, učvrsti svoju braću.'* (Lk 22. 32) Petrov zadatak, kao i zadatak svih pastira, je da ohrabruju vjeru braće i sestara. Ne da potiču sumnju, već baš da ohrabruju vjeru. Isus je u pustinji pokazao što znači vjerovati Bogu kad Zli krene u napad. Ne raspravlja se s njim već iskazuje vjeru u Riječ koju je Bog progovorio i povjerenje u Oca. Tako je Zli bio razoružan, a njegove 'ognjene strijele sumnje' ugašene. Jednostavno rečeno: i kad ništa ne razumijem, kad je stiska preteška, ja poput

djeteta vjerujem moćnome Ocu: *'Ne, ja sam se smirio i upokojio dušu svoju; kao dojenče na grudima majke, kao dojenče duša je moja u meni. U Jahvu se, Izraele, uzdaj odsada do vijeka.'* (Ps 131. 2-3)

8. 4. 5 Spasenje. Pouka ove poslanice je da spasenje ovisi o milosrdnome Bogu u da to spasenje ne zaslužujemo i postizemo svojim postignućima, dobrim djelima. Vjera u tog milosrdnog Boga Oca donosi sigurnost u spasenje koje je on priredio i ponudio čovjeku. Kaciga, o kojoj ovdje apostol govori, štiti glavu, um. Sigurnost u to spasenje, budući da ono ne ovisi o nama, štiti ono što će neprijatelj najprije napasti – naš um. Nije li davao upotrijebio istu taktiku s Isusom u pustinji: sijao je sumnju u njegov sinovski odnos s Bogom? A Isus je pokazao krajnje povjerenje u ono kakvim se Bog objavio kroz Riječ. Bio je siguran da će se Otac pobrinuti za kruh. Bio je siguran da pustinja nije kraj. Kasnije je isto povjerenje u Božji spas pokazao kad se suočio s križem. Zato je apostolov poziv Efežanima značajan: neka vaš um bude zaštićen povjerenjem u spasenje kojega je autor sam Bog, dobri Otac.

8. 4. 6 Mač Duha - Riječ. Vrlo je interesantna ova veza Riječi i Duha. Često se to dvoje odjeljuje. Zato s jedne strane imamo književnike, teoretičare, koji sve o Riječi znaju. Znaju izvorne jezike, hermeneutiku, egzegezu, sistematsku teologiju. Doktori Riječi. I s druge strane one koji svako znanje odbacuju tvrdeći da je Duh kojim su, dakako oni osobno potpuno ispunjeni, taj koji je mjerodavan. Imaju svoje osobne objave koje bi trebale postati mjerilom Crkvi. Ispada da se ili sve treba znati, ili pak sve osjetiti. A Duh, tvrdi Pavao jest djelatatan po Riječi i Riječ postaje živa kad ju nadahne Duh. Jedno bez drugoga ne ide i vodi u krajnosti zbog kojih nečastivi trlja ruke kad uspije ljude uvjeriti da je Duh protiv Riječi i Riječ protiv Duha. Da jedno bez drugoga može.

8. 4. 7 Molitva. Već smo se prisjetili da su naše molitve za razliku od primjerice Pavlovih, često usmjerene na zadobivanje pomoći u nekim zdravstvenim i imovinskim problemima. Poneko moli za te iste probleme kod drugih, ali osim, *'kruh svagdanji daj nam danas'* ni kod Isusa ni njegovih apostola ne nalazimo usredotočenost u molitvi na te stvarnosti. Molitva nije moljkanje. Moljaka onaj koji je sebi najvažniji. Isus nas je naučio da u središtu naših molitava mora biti Bog, njegova volja, njegova svetost, njegovo kraljevstvo. I tu nas davao želi navesti da fokus u svojim molitvama stavimo na sebe i svoje potrebe. I opet poticaj da se moli u jedinstvu s Duhom, jer Duhu je stalo da se Radosna vijest naviješta. Ranije je Pavao molio da Bog otvori oči Efežanima kako bi mogli prepoznavati stvarnost, a sada moli njih da mole za nj kako bi moga *'smjelo i na pravi način'* prenijeti poruku Evanđelja. Molitva je put k Bogu i spoznavanju njegove volje. Ostalo će nam se, kaže Isus, nadodati.

8. 4. 8 Budnost. Budna je osoba koja stvarnost vidi onakvom kakva jest. Snovi su projekcije stvarnosti. Bilo u njenom uljepšanom obliku ili pak, što je češće, u njenom strašnom izdanju. Kao danas onaj protiv koga se ratuje, drži ljude uspavanima? Zabavom. Hiper produkcija zabavnih sadržaja nužna je u eri kad čovjek postaje višak u procesu proizvodnje. Stvara se višak vremena koji treba nekako ispuniti. A za to služi zabava. Zabava koja umrtvljuje, uspavljuje, otupljuje osjetila. U literaturi je takvo društvo sjajno opisao Aldous Huxley u svom romanu *'Vrli novi svijet'*. Ako su on, Zamjatan i Orwell u pravu u svojim romanima u kojima predviđaju budućnost našega svijeta (koja je već i nastala), ljudskoj se vrsti ne smiješi ni malo lijepa budućnost. Budućnost uspavanih, prestrašenih i do krajnjih granica kontroliranih pojedinaca i cijeloga društva. A da bi se kontrola

mogla sprovesti, ljude treba najprije uspavati. Navesti ih da zbilju zamijene fikcijom. Stvarne prijatelje za fejsbuk prijatelje.

8. 4. 9 Ustrajnost. O neustrajnima je Isus govorio u svojim prisposodobama. Oduševite se, krenu puni radosti, ali uskoro pod utjecajem ljudi u svojem okruženju, odustanu od Puta. Studij, kažu, ne završavaju pametni, nego ustrajni. Na cilj maratona stižu uporni. Oni koji se suočavaju s krizama ali zbog krize ne odustanu. Budući da je ovo poslanica pisana Crkvi i da sam rekao na početku da mi je namjera pomoći vam da se u Crkvu ponovo zaljubite, završavamo s ovim ohrabrenjem: pojedincu je lako umoriti se i zato je tu Crkva kao Tijelo Kristovo. Tijelo koje 'promiče svoj rast u ljubavi' (4. 17). Mi trebamo jedni druge kako bismo se ohrabivali, poticali, hrabрили.

U tom duhovnom boju mi nismo bespomoćne figure na šahovskoj ploči na kojoj sile dobra i zla igraju svoju igru. Naša se *odgovornost* sastoji u tome da **odlučujemo** kome ćemo služiti. Mi nemamo isprike. Adamu je Eva bila isprika. Evi zmija. Bog isprike nije prihvatio jer čovjeka drži odgovornim za njegove odabire. Mi imamo strašnu moć odlučivanja. Dana nam je mogućnost odabira i po tome smo bića odgovornosti. Bića na Božju sliku stvorena. Ova nas poslanica poziva da se odlučimo hoćemo li vjerovati, klanjati se i služiti živome Bogu obnavljajući tako nagrđenu sliku Boga u nama, ili ćemo ustrajati na zlim putevima svojima tumarajući mrakom ovoga svijeta i konačno završiti u slijepoj ulici. Odluka je uvijek na nama.

BC Rijeka travanj/lipanj 2018.